

Tips voor (online) communicatie gericht op personen die hulp zoeken bij (vermoedelijke) radicalisering van een naaste

Naasten, zoals familieleden, partners, vrienden en collega's, zijn meestal de eersten die signalen van radicalisering en extremisme opmerken. Wanneer zij hierover zorgen hebben, gaan zij vaak eerst online zoeken naar informatie en hulp¹. Het Landelijk Steunpunt Extremisme (LSE) heeft zich daarom verdiept in de vraag: hoe kunnen we deze naasten ondersteunen bij het zetten van de stap naar professionele hulp? Er zijn verschillende drempels die naasten ervan kunnen weerhouden om hulp te zoeken. Daardoor blijven signalen soms onbesproken en wordt hulpverlening niet op tijd ingeschakeld. Het afstemmen van (online) communicatie op deze drempels kan naasten motiveren om wél contact te zoeken met het LSE of andere instanties. Dit vergroot de kans dat zij tijdig passende hulp en ondersteuning krijgen. In deze handreiking wordt een overzicht gegeven van de drempels waar naasten tegenaan kunnen lopen in hun (online) zoektocht naar hulp. Daarnaast biedt de handreiking tips en handvatten voor (online) communicatie (denk aan webpagina's, flyers, video's, (campagne)content en andere verwijzingen naar hulp) voor personen die zich zorgen maken om (mogelijke) radicalisering en extremisme bij een naaste. Deze handreiking is opgesteld voor eerstelijns (hulp- en ondersteunende) organisaties in de lokale aanpak van radicalisering en extremisme. De informatie kan ook relevant zijn voor gemeenten en andere ketenpartners die bijvoorbeeld betrokken zijn bij vroegsignalering of op een andere manier in aanraking komen met naasten met zorgen over radicalisering.

Drempels

Hieronder zijn de drempels beschreven waar naasten tegenaan kunnen lopen in hun (online) zoektocht naar informatie en hulp. Voor de leesbaarheid zijn deze drempels afzonderlijk beschreven, maar in de praktijk kunnen ze met elkaar samenhangen of elkaar versterken. Niet alle naasten zullen bovendien deze drempels herkennen of ervaren; sommigen ervaren er geen, anderen juist meerdere tegelijk. De drempels zijn onderverdeeld in vijf hoofdcategorieën: twijfels, zorgen en angsten, negatieve emoties, gebrek aan kennis over hulp, en wantrouwen in instanties. Deze zijn ook weergegeven in het barrièrewiel op pagina 2.

1. Twijfels

Als je niet zeker bent van wat je ziet, is het vaak moeilijker om je zorgen met iemand te bespreken. Naasten twijfelen vaak: is dit écht reden tot zorg, of interpreteer ik het verkeerd? Vaak ontbreekt het hen aan de kennis om goed te begrijpen wat ze precies zien. Het herkennen van signalen van radicalisering is lastig, zeker wanneer er mogelijk ook andere problemen spelen^{1,2}.

Veel mensen voelen zich niet alleen onzeker over hun waarnemingen, maar weten ook niet goed of en hoe ze het gesprek hierover kunnen aangaan met de persoon in kwestie. Daarbij komt dat radicalisering vaak gepaard gaat met het afsluiten van de oude sociale omgeving, wat het contact en de communicatie verder bemoeilijkt.

2. Zorgen en angsten

Naasten kunnen verschillende zorgen en angsten hebben. Allereerst kan de angst om te overdrijven of onterecht alarm te slaan ertoe leiden dat naasten hun zorgen voor zich houden¹. Mensen zijn bang dat hulp zoeken zal leiden tot escalatie van de situatie of ingrijpende schadelijke gevolgen voor de persoon in kwestie^{2,3,4}. Zal het er niet toe leiden dat de persoon 'doorslaat'? Komt de persoon ergens op een lijst? Wordt er niet te hard ingegrepen? Ook speelt soms de vrees dat naasten zichzelf in de problemen brengen of hun eigen veiligheid op het spel zetten^{5,6}. Word ik zelf als crimineel of verantwoordelijke gezien? Loop ik gevaar als ik iets deel?

1. Eisenman, D. P., Weine, S., Thomas, P., Grossman, M., Porter, N., Shah, N. D., Polutnik Smith, C., Brahmabhatt, Z., & Fernandes, M. (2023). Obstacles and facilitators to intimate bystanders reporting violent extremism or targeted violence. *Critical Studies on Terrorism*, 16(4), 672–699.
2. Thomas, P., Grossman, M., Miah, S., & Christmann, K. (2017). Community reporting thresholds: Sharing information with authorities concerning violent extremist activity and involvement in foreign conflict: A UK replication study.
3. Gleicher, L., Alderden, M., & Weine, S. M. (2020). Attitudes regarding becoming an engaged bystander for targeted violence prevention. *Crime prevention and community safety*, 22(3), 261–282.
4. Grossman, M. (2019). When the 'right thing to do' feels so wrong: Australian Muslim perspectives on 'intimates' reporting to authorities about violent extremism. In: Esposito, J., & Iner, D. (Eds). *Islamophobia and Radicalization: Breeding Intolerance and Violence* (pp. 203–222). London: Palgrave Macmillan.
5. Neo, L. S., Pang, J. S., & Chin, J. (2018). Bystander intervention to prevent radicalisation. In M., Khader, LS, Neo, J., Tan, DD, Cheong, J. Chin, (Reds.), *Learning from violent extremist attacks: Behavioural sciences insights for practitioners and policymakers* (pp. 175–197). World Scientific Press.
6. Williams, M. J., Horgan, J. G., Evans, W. P., & Bélanger, J. J. (2020). Expansion and replication of the theory of vicarious help-seeking. *Behavioral Sciences of Terrorism and Political Aggression*, 12(2), 89–117.

Daarnaast ontstaat er vaak een innerlijk conflict tussen zorg en loyaliteit. Enerzijds is er de wens om de persoon in kwestie te beschermen tegen mogelijk schadelijk gedrag en om te voorkomen dat de omgeving hierdoor risico loopt. Anderzijds kan de behoefte om de relatie te behouden, en het gevoel dat het delen van zorgen voelt als verraad, het moeilijk maken om stappen te zetten naar hulp⁵. Dit spanningsveld kan ervoor zorgen dat naasten twifelen en het zoeken van hulp uitstellen¹. Tot slot hebben naasten soms de vrees dat de situatie een negatief beeld werpt op de bredere gemeenschap waarvan zij deel uitmaken en kunnen zij bang zijn om veroordeeld of buitengesloten te worden door de eigen omgeving⁷.

3. Negatieve emoties

De situatie legt vaak een grote emotionele last op naasten¹. Angst, stress, verdriet en gevoelens van machteloosheid of isolatie kunnen het extra moeilijk maken om zorgen te delen⁴. Het is niet vanzelfsprekend dat iemand de veerkracht of vaardigheden heeft om met die druk om te gaan. Het vraagt veel moed om die gevoelens te erkennen, ermee om te gaan én de stap te zetten om open te zijn over wat er speelt. Ook kan schaamte of schuldgevoel over de situatie mensen ervan weerhouden hun zorgen tijdig te delen.

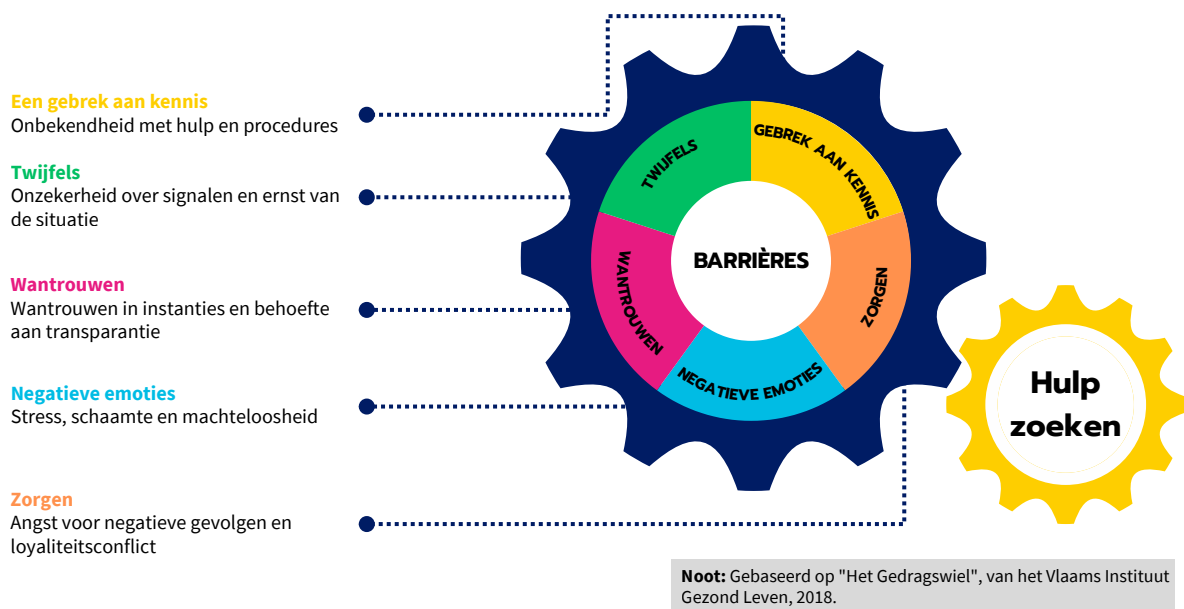
4. Gebrek aan kennis over de (weg naar) beschikbare hulp

Wie niet goed weet waar je met zorgen terecht kunt, is minder snel geneigd die zorgen te delen⁸. Ook kan onbekendheid over wat er gebeurt nadat je contact opneemt met een instantie naasten weerhouden van dit contact². Twijfels over of signalen serieus worden genomen, onduidelijkheid over hoe met informatie wordt omgegaan (blijft de informatie wel vertrouwelijk?) en onbekendheid met de mogelijkheden om anoniem te blijven, kunnen die drempel verder vergroten.

5. Wantrouwen in instanties

Naasten kunnen een drempel voelen om hulp te zoeken door wantrouwen richting hulpverlenende instanties. Die terughoudendheid kan voortkomen uit eigen ervaringen, verhalen van anderen, onderbuikgevoelens of bredere maatschappelijke en politieke ontwikkelingen en gebeurtenissen^{1,8}. Ook speelt mee dat mensen vaak behoefte hebben aan duidelijkheid en terugkoppeling⁹: wat gebeurt er nadat ik mijn zorgen deel? Hoe is het contact opgevolgd? Als terugkoppeling uitblijft of als onvoldoende wordt ervaren, kan dat van invloed zijn op de bereidheid om in de toekomst nog eens hulp te zoeken.

Toelichting bij de figuur: Het Barrièrewiel toont 2 tandwielen die mooi in elkaar draaien: 'barrières' en 'hulp zoeken', om te laten zien dat de ervaren drempels van omstanders van radicalisering en extremisme een grote invloed kunnen hebben op of zij wel of geen hulp zoeken.

7. Tampe, L., Kroeger, M. D. C., & Bondü, R. (2025). Evaluating counter-terrorism interventions to promote reports about leaking prior to terrorist attacks. *Psychology, crime & law*, 31(10), 1234-1247

8. Eisenman, D. P., Weine, S., Shah, N. D., Jones, N. V., Polutnik Smith, C., Thomas, P., & Grossman, M. (2024). Bystander reporting to prevent violent extremism and targeted violence: learning from practitioners. *Behavioral Sciences of Terrorism and Political Aggression*, 16(4), 511-529.

9. Thompson, S. K., Grossman, M., & Thomas, P. (2024). Needs, rights and systems: increasing Canadian intimate bystander reporting on radicalizing to violence. *Terrorism and political violence*, 36(5), 638-659.

Tips voor (online) communicatie

Door in online communicatie (bijvoorbeeld op websites, in video's en andere online content waarin wordt verwezen naar hulp) rekening te houden met de zojuist beschreven drempels, kunnen barrières die naasten ervaren bij het zoeken naar hulp worden verlaagd. Hierdoor kan de kans dat zij uitreiken naar hulpverlenende instanties, en daardoor tijdig passende hulp en ondersteuning krijgen, toenemen. Hierbij is het echter belangrijk om te benoemen dat niet iedereen hetzelfde reageert op de informatie die ze ontvangen. De effecten van communicatie worden namelijk beïnvloed door verschillende persoonlijke en sociale factoren. Toch kunnen we gerichte communicatie inzetten om invloed uit te oefenen op de factoren die het hulpzoekgedrag van naasten kan beïnvloeden. Dit kan op de volgende manieren:

Erkenning & empathie

1. Erken twijfels, zorgen en emoties: Toon begrip voor twijfel, dilemma's, angst en stress zodat de naaste zich gezien en begrepen voelt.
2. Positioneer hulp zoeken als beschermend: Benadruk dat hulp vragen een daad van zorg en bescherming is, niet van verraad.
3. Bied emotionele ondersteuning: Bied laagdrempelige mogelijkheden om gevoelens te bespreken, zodat stress, angst of het gevoel van machteloosheid verminderen. Laat weten dat hulp zoeken kan opluchten: een naaste staat er niet alleen voor.

Veiligheid & vertrouwen

4. Maak de drempel laag: Laat weten dat contact opnemen altijd kan, ook bij twijfel of onduidelijke signalen. Maak duidelijk dat iemand niet direct een kant-en-klaar verhaal hoeft te hebben; twijfels zijn normaal en er kan altijd met een naaste worden meegedacht.
5. Erken angst voor negatieve gevolgen: Veel naasten vrezen dat hulp zoeken de situatie verslechtert of de band met de persoon in kwestie onder druk zet. Leg uit dat deze zorgen begrijpelijk zijn, maar dat zorgvuldig wordt omgegaan met de gedeelde informatie en wordt gekeken naar de impact van eventuele vervolgstappen.

6. Wees transparant over het proces: Vertel wie 'aan de lijn' komt, hoe informatie wordt behandeld en hoe vertrouwelijkheid en anonimiteit worden gewaarborgd. Geef helder aan in welke (uitzonderlijke) situaties anonimiteit kan worden doorbroken, zodat de naaste weet waar die aan toe is.
7. Versterk gevoel van veiligheid en regie: Ondersteun zonder de regie over te nemen. Ga in plaats daarvan 'naast de hulpzoeker staan' en zoek samen met de persoon naar mogelijkheden om met de situatie om te gaan.
8. Laat zien dat iemand niet de enige is: Maak gebruik van rolmodellen en verschillende voorbeelden van mensen in soortgelijke situaties. Het zien van 'iemand zoals ik', die baat heeft gehad bij hulp, geeft naasten het vertrouwen om iets met hun zorg te doen.

Duidelijkheid & richting

9. Bied duidelijke vervolgstappen: Leg concreet uit welke opties er zijn om hulp te zoeken en ontvangen en wat de mogelijke vervolgstappen zijn.
10. Geef perspectief bij twijfel over signalen: Gebruik concrete voorbeelden en informatie om observaties van de naaste beter te duiden en onzekerheid te verminderen.
11. Gebruik klare en toegankelijke taal: Vermijd jargon en overbodige informatie; spreek in begrijpelijke taal die de doelgroep aanspreekt.
12. Zorg voor consistente communicatie: Als online en offline uitingen dezelfde boodschap uitdragen, versterkt dat elkaar en komt het betrouwbaar over.
13. Bied verschillende contactopties: Presenteer alle beschikbare kanalen (chat, telefoon, mail, persoonlijk gesprek) en tijden, zodat naasten zelf kunnen kiezen waar zij zich het prettigst bij voelen.

Meer over het LSE

Het Landelijk Steunpunt Extremisme biedt hulp en advies aan burgers en professionals in de omgang met radicalisering en extremisme. Wij werken op het snijvlak van zorg en veiligheid. Vanuit een professionele houding, met kennis van zaken en onbevooroordeeld. Betrokken bij onze cliënten en bevlogen in ons werk. Daarbij zijn mensenrechten, de kaders van de Nederlandse wet en de nationale veiligheid leidend. Wij baseren ons op de laatste wetenschappelijke inzichten en kennis over radicaliseringsprocessen. Bezoek onze website om te zien welke hulp en ondersteuning het LSE biedt aan professionals en vraag de dienstverleningsfolder aan voor ons complete aanbod.

Contact

Neem voor vragen contact met ons op via:

 088 - 2090 080
(bereikbaar van maandag tot en met vrijdag van 09:00 - 17:00 uur)

 Info@hetlse.nl

 www.hetlse.nl

 www.chatmetlse.nl
Buiten kantoor tijden bereikbaar. Zie onze website voor actuele tijden.